

Zoran
Srđić

S.O.L.A.R.I.S. – arhiviranje in spoznavanje

Glavni namen umetniškega dela S.O.L.A.R.I.S. ni ustvarjanje novega pomena in podobe, ampak želi usmeriti znotraj množice umetniških del.

Od 13. oktobra do 4. novembra sta Narvika Bovcon in Aleš Vaupotič v Bežigradski galeriji 2 predstavila svoj novomedijski projekt S.O.L.A.R.I.S. Namen projekta je, kot sta zapisala avtorja, »na podlagi depshiatrizacije in depshologizacije Michaela Focaulta, zavračati psihoanalitično možnost predstavitve presežne zavesti planetarbitja Solaris«, ki ga je v znanstveno-fantastičnem romanu ustvaril Stanislaw Lem. Solaris kot brezoblično stanje parazitsko črpa misli in emocije iz podzavesti oseb, ki se mu približajo. Informacije uporabi, da ustvarja nove sveteve – kopije obstoječih svetov iz spomina oseb. Realni svetovi postanejo resnični z napakami in s tem predstavljajo grožnjo osebam na vesoljskem plovilu v njihovem vsakdanjem vzročno-posledičnem razmišljanju. S prevzemom človekovih sanj in misli, ne pa same osebe, je Solaris refleksija človeške duševnosti. V osnovi Solaris predstavlja človekov strah pred neznanim ali umetno inteligenco (kot npr. v Odisseji 2001), ki v končni fazi preseže človeško znanje in zavest. Solaris kot utopičen sistem je superioren arhiv s sposobnostjo zavesti, da vzete informacije uporabi. Uporaba teh informacij je bila za osebe, ki so bile v bližini planeta, boleča, kar je v svoji humanistični razpravi o Solarisu predstavil v filmu Andrej Tarkovski.

Umetnika vse tri prostore galerije povežeta z insertom »travelinga« iz filma Tarkovskega. Čez steno nasproti

vhodu sta postavila digitalno grafiko s podobo travnika – t. i. slovitega motiva psihološkega močvirja. Na levi del grafike sta projicirala podatke teleskopa Cambriške univerze, ki v znanstvenem jeziku pričajo o točki časovnega in prostorskega začetka našega vesolja. Na nasprotni strani sta natisnila citat o konceptu obličja iz dela *Etika in neskončno* Emmanuela Lévinasa. Osrednji del sta namenila projekciji gledalčevega brskanja po pametnem arhivu, ki je predstavljal videodela študentov ljubljanske Akademije za likovno umetnost iz prvih desetih let obstoja predmeta video in novi mediji (od leta 1987 do 1997).

V osnovi bi lahko razstavo razdelili na dva pogleda: na centralno os, ki v spremni besedi Janeza Strehovca predstavlja humanistični diskurz, ter stranska pogleda, ki ju Strehovec poimenuje os medijskega pogleda. Slednja predstavlja filozofski in znanstveni jezik kot del institucionaliziranih sistemov. Po Strehovcu se obe osi nujno sekata oziroma os medijskega pogleda »nujno preči prvo os, za katero se umetniki sicer borijo, vendar pa je v izolaciji mogoča zgolj skozi aktivno pozabo sodobne poplave podob ...«. To je tudi osnovna težava, ki jo Narvika Bovcon in Aleš Vaupotič pri projektu izpostavita. Če podobe nimajo velike promocijske ali družbeno-kritične vrednosti, so namenjene ne le pozabi, ampak tudi nevidenju, kar bi lahko enačili z neobstoem kulturnega artefakta.

Ena izmed težav sodobne umetnosti je njena hiperprodukcija in s tem hiperinflacija podob, ki pogosto onemogoča primerjanja, vrednotenja in umeščanja umetniških del v širši kontekst sodobne umetnosti. Vendar pa zaradi ogromne množice informacij ta

dela kmalu niso več dosegljiva – obstajajo samo v določenem trenutku. Pametni arhiv, poimenovan *Mouseion Serapeion*, omogoča iskanje študentskih videodel s povezovanjem že izbranih in večkrat gledanih videov ter drugih parametrov, ki jih povezujejo s sorodnimi deli. Pametni arhiv se uči, kaj gledalca zanima, in mu ponuja po pet izbir, vključuje pa tudi hitrejšo možnost iskanja preko osnovnih gesel po imenih projektov, izvajalcev, letu izdelave ali osnovnemu mediju izvedbe. Glavni namen umetniškega dela S.O.L.A.R.I.S. ni ustvarjanje novega pomena in podobe, ampak želi usmeriti znotraj množice umetniških del.

Pametni arhiv omogoča neposredno gledanje videa, ki ga je mogoče nadgraditi s spremnim besedilom. Ker podatki, nakopičeni ob določenem umetniškem procesu, postajajo kulturni artefakt že sam po sebi, je pametni arhiv korak naprej, ki v polju umetniškega raziskovanja nudi možnost izbire ter orientacije. Je orodje, ki omogoča pregled nad veliko količino informacij. Zanimivo je, da avtorja uporabita umetniški diskurz, da razvijeta orodje, za katerega bi morala poskrbeti umetnostna institucija. Tema arhiviranja umetniških videov, ki se prepletajo z znanstvenimi podatki kozmične sevanja, je prisotna v večletnem raziskovanju znotraj kiberprostorov Narvike Bovcon in Aleša Vaupotiča. V novomedijskem projektu S.O.L.A.R.I.S. pride do najbolj izčiščene oblike.

Umetnika sta se osredotočila na arhiviranje študentskih umetniških videov, ker so kot dela z avtorskimi pravicami vezana na visokošolsko institucijo.

Vprašanje se zastavlja, ali ta umetniški projekt sporoča potrebo po večji dostopnosti umetniških del.